כתיבה: מאיר אזנקוט, כלכלן | אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי תאריך: י"ז בטבת תשפ"ב, 21 בדצמבר 2021

אומדן נתחי שוק בפלח הדואר הכמותי

מסמך זה נכתב לבקשת ועדת הכלכלה בהמשך ולקראת דיונים בהצעת חוק הדואר (תיקון מס' 13), התשפ"ב-2021, תוך ניסיון לאזן בין הגברת התחרות בשוק לבין שירות דואר אוניברסלי בכל חלקי הארץ. המסמך עוסק בנושא אומדן נתחי שוק בפלח הדואר הכמותי, וכולל רקע על שוק הדואר, נתונים על נתחי השוק של חברת דואר ישראל ושל יתר המתחרים בפלח השוק הכמותי, ואומדן נתחי שוק של השחקנים המובילים בשוק הדפסת דואר כמותי.

1. רקע - שוק הדואר[1]

שוק הדואר מחולק לכמה סוגי דברי דואר, ובחלקם קיימת תחרות. בשירותי דואר נכללים **התחום המוסדר**, שהוא איסוף, העברה, חלוקה או מסירה של דבר דואר שמשקלו עד 500 גרם. בתחום המוסדר נכלל **התחום השמור**, שהוא שירותי דואר שמחירם נמוך מפי 4.5 ממחיר משלוח מכתב רגיל (מעל ל-5.4 ש"ח).[2] הפעילות בתחום השמור היא בבלעדיות של חברת דואר ישראל בע"מ, למעט שירותי הדואר הכמותי (ראו להלן). סעיף 5א(ד) לחוק הדואר, התשמ"ו–1986, אוסר על חברת דואר ישראל לתת שירותים שלא מפורטים בחוק או שלא קיבלו אישור של שרי התקשורת והאוצר.

דברי הדואר העיקריים בשוק הדואר מוגדרים בתקנות הדואר (תשלומים בעד שירותי החברה לפי סעיף 37(א) ו-(ג) לחוק), התשס"ח–2007:

- **דואר יחידני** – מכתב או דבר דפוס לפי הגדרות וממדים בתקנות, במשקל עד 50 גרם. בכל משלוח יהיה בין דבר דואר אחד ל-999 דברי דואר.
- **דואר כמותי** – מכתב או דבר דפוס לפי הגדרות וממדים בתקנות במשקל עד 30 גרם, או 50 גרם בסוג משלוח "כמותי רשום". הכמות המזערית היא 1,000 דברי דואר (בתעריף נמוך יותר מדואר יחידני). תחום זה מהווה כ-**85%** מכמות דברי הדואר בישראל. כמו כן, כ-**90%** מדברי הדואר בישראל נשלחים על ידי עסקים ומוסדות ציבור, לרבות הממשלה.[3]

---

[1] להרחבה ראו: מאיר אזנקוט, הטלת קנסות וריביות על תשלום חשבונות בשל עיכובים בקבלת דברי דואר, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אוקטובר 2021.

[2] משרד התקשורת, מנהל הדואר, היתר כללי לאיסוף, העברה או מסירה של מכתבים, כניסה: 21 באפריל 2021.

[3] זיו ברק, מנהל אסדרה בחברת דואר ישראל בע"מ, דוא"ל, 22 באוגוסט 2021.

2. נתחי שוק בפלח שוק הדואר הכמותי

מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה למינהל הדואר במשרד התקשורת לקבל מידע על נתחי שוק של השחקנים בפלח שוק הדואר הכמותי, אולם מידע זו הינו חסוי שכן מדובר בחברות מסחריות.

פעילות של חברה בשוק הדואר כפופה לרישיון שהוענק לה על ידי שר התקשורת. בלוח 1 שלהלן רשימת בעלי ההיתר.

לוח 1 – רשימת בעלי ההיתר לחלוקת דואר כמותי נכון ל-19 בדצמבר 2021[4]

בעל ההיתר	תוקף היתר
פרסום יעיל (1991) בע"מ	27/03/2022
דפוס בארי שותפות מוגבלת	08/11/2022
ישירות פרסום והפצה-שוורץ אברהם מרדכי	25/08/2023
דיירקט ליין מערכות ופרסום בע"מ	19/02/2026
א.ד. הפצות ועיטוף בע"מ	22/03/2026
מסר ב.א.ב. בע"מ	07/05/2026
היימישה בע"מ	19/12/2026
כץ משלוח בינעירוני מעיר בע"מ	14/02/2027
שירן דיוור והפצה בע"מ	27/11/2027
מ.ג.ע.ר בע"מ	24/06/2029
בר טו ריטייל בע"מ	27/04/2030

בתרשים 1 שלהלן מוצגים נתחי שוק של חברת דואר ישראל ויתר בעלי ההיתר משנת 2016 עד לרבעון שלישי 2021.

תרשים 1 – נתח השוק של חברת דואר ישראל ושל שאר בעלי ההיתרים 2016–2021[5]

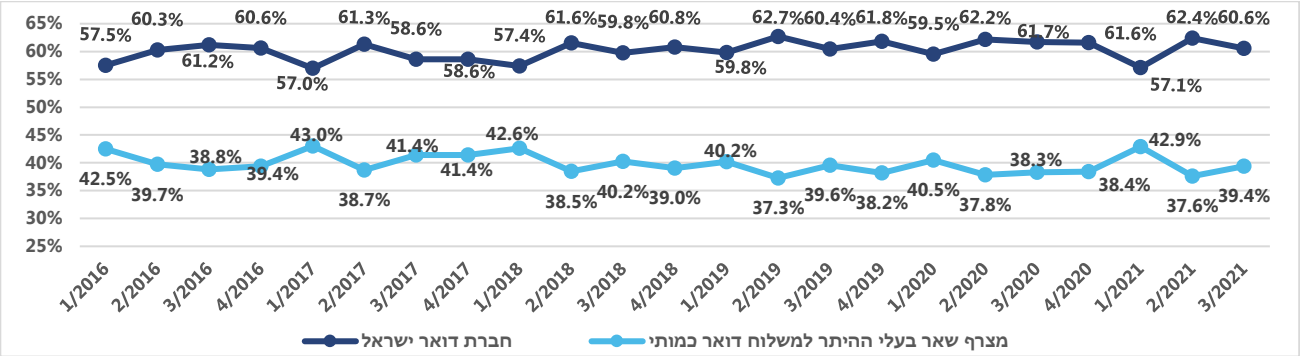

אפשר לראות כי בשנים 2016–2021 נתח השוק של חברת דואר ישראל בפלח השוק הכמותי הוא כ-**60%** ושל יתר המתחרים הוא כ-**40%**. לפי דוח מבקר המדינה משנת 2019 "בעלי ההיתר האחרים לחלוקת דואר האמונים על העברתם של 40% מדברי הדואר הכמותי ניצלו לרעה את חובת השירות האוניברסלי שחלה על חברת הדואר והסיטו אליה את דברי הדואר שחלוקתם אינה משתלמת להם. נוסף על זה, בעלי היתר חילקו דברי דואר יחידניים בניגוד להיתר שקיבלו ממשרד התקשורת במסווה של חלוקת דברי דואר כמותיים". לפי הדוח, חברת דואר ישראל מחלקת כ-**20%** מהדואר הכמותי באזורים הרווחיים ואת היתר מחלקים בעלי ההיתרים האחרים (נכון לדצמבר 2017).[6]

[4] הדי נבואני ואורן לביאן, מנהל הדואר, משרד התקשורת, דוא"ל, 19 בדצמבר 2021.

[5] שם.

[6] מבקר המדינה, השירות לציבור בחברת דואר ישראל בע"מ, פברואר 2019, עמ' 11 ו-19.

חברת מסר ב.א.ב בע"מ הינה חברה פרטית שהוקמה בשנת 2006 בבעלות שתי חברות, כמוצג בלוח 2 להלן.

לוח 2 – בעלות על חברת מסר ב.א.ב בע"מ[7]

בעלים	זכויות הצבעה בדירקטוריון	זכויות בקבלת דיבידנד
דפוס בארי שותפות מוגבלת	49%	33.3%
בר אביב שיגור בע"מ	51%	66.7%

אפשר לראות כי לדפוס בארי שותפות מוגבלת יש **49%** מזכויות ההצבעה בדירקטוריון של חברת מסר ב.א.ב בע"מ ו-**33.3%** בזכויות לקבלת דיבידנד.

בספטמבר 2020 פורסם דוח של הוועדה המייעצת לשר התקשורת לבחינת שירותי דואר בתחום השמור בראשות דניאל רוזן (להלן דוח רוזן). בלוח 3 שלהלן מוצגת חלוקת ההכנסות בשנת 2019 בין חברת דואר ישראל לחברת מסר בתחם השמור בחלוקה לסוגי דואר, בהתבסס על דוח רוזן.

לוח 3 – חלוקת נתח ההכנסות בין חברת דואר ישראל לבין חברת מסר בתחום השמור (2019)[8]

סוג דואר בתחום השמור	דואר ישראל	חברת מסר	סך הכול
דואר כמותי לתיבות מכתבים	26%	22%	**48%**
דואר יחידני לתיבות מכתבים, מרכזי חלוקה ותאי דואר	29%	0%	**29%**
דואר 24	5%	0%	**5%**
מרכזי חלוקה	13%	0%	**13%**
תאי דואר שכורים	5%	0%	**5%**
סך הכול	**78%**	**22%**	**100%**

מהלוח אפשר ללמוד כי בשנת 2019 נתח ההכנסות של חברת דואר ישראל בתחום השמור היה כ-78% ושל חברת מסר כ-22%. לפי נתונים אלו, בפלח השוק הכמותי נתח חברת דואר ישראל היה 54.2% ושל חברת מסר 45.8%. כאמור לעיל, התחרות הקיימת כיום היא בפלח הדואר **הכמותי** בלבד. לפי דוח רוזן, חברת מסר מחלקת דואר כמותי, אולם לא לכל האזורים בארץ ודברי דואר לאזורים בעלי כדאיות כלכלית נמוכה מעבירה לחברת דואר ישראל, כמו המסקנה שהגיע אליה מבקר המדינה, כאמור לעיל.

בדיון של ועדת הכלכלה ב-19 בדצמבר 2021 נאמר על ידי יו"ר חברת מסר שנתח השוק של חברת מסר הוא כ-37% בפלח השוק הכמותי, בהתבסס על כך שנתח השוק של כל בעלי ההיתר, לרבות חברת מסר, הוא כ-40% (יתר 60% הוא כאמור נתח של חברת דואר ישראל), הרי שמכל יתר בעלי ההיתרים (ללא דואר ישראל) נתח השוק של מסר לפי דברי יו"ר החברה הוא כ-92.5%.

בנוסף, נאמר בדיון ששניים מהלקוחות הגדולים של חברת דואר ישראל הם דפוס בארי וחברת מסר. כלומר, למעשה נתח השוק של חברת מסר גדול מ-37%, אם נלקח בחשבון דואר כמותי שחברת דואר ישראל מחלקת עבור לקוחות חברת מסר.

[7] הדי נבואני ואורן לביאן, מנהל הדואר, משרד התקשורת, דוא"ל, 19 בדצמבר 2021; פלט רשות התאגידים על חברת מסר ב.א.ב בע"מ.

[8] דוח הועדה המייעצת לשר התקשורת לבחינת שירותי דואר בתחום השמור (ועדת רוזן), ספטמבר 2020.

3. שוק הדפסת דואר כמותי

בשוק הדפסת דואר כמותי ישנן שלוש חברות הדפסה גדולות: דפוס בארי שותפות מוגבלת, אורדע פרינט תעשיות בע"מ וחברת אניה שפירא. בלוח 4 שלהלן מוצגים נתחי השוק בשוק הדפסת דואר כמותי בשנת 2020, בהתבסס על הערכות שנכתבו בדוח הכספי של חברת אורדע פרינט תעשיות בע"מ.

לוח 4 – הערכה של נתחי שוק של חברות בתחום הדפוס (2020)[9]

חברה	נתח שוק
דפוס בארי	50%
אורדע פרינט תעשיות	25%
אניה שפירא	20%
יתר בתי הדפוס	5%
סך הכול	**100%**

אפשר לראות כי בשנת 2020 נתח השוק של דפוס בארי מוערך בכ-50%, של אורדע פרינט מוערך בכ-25%, של אניה שפירא מוערך בכ-20% ושל יתר בתי הדפוס מוערך בכ-5%.

[9] הבורסה לני"ע בתל אביב, מאי"ה, דוחות כספיים של חברת אורדע פרינט תעשיות בע"מ לשנת 2020, 25 במרץ 2021.